

E. Přihlášky vynálezů – patenty

Počty přihlášek vynálezů, resp. počty udělených patentů jsou tradičně považovány za jeden z ukazatelů úspěšnosti VaV. Současně se v úvahu bere omezenost vypovídací schopnosti tohoto ukazatele. Část vynálezů totiž vzniká i jinak než na základě VaV, mnohé přihlášky jsou podávány z jiných zejména konkurenčních důvodů, než aby osvědčily celosvětovou novost příslušného technického řešení. Mnoho výsledků VaV je rychle uplatněno v nových, složitě napodobitelných výrobcích a technologiích aniž bylo chráněno. Příkladem je velmi nízké využívání ochrany topografií polovodičových výrobků (čipů). Přesto ve zprávách hodnotících VaV v nejrůznějších zemích a integračních seskupeních obvykle nechybí část o patentech. Data o hodnocení aktivit v této oblasti jsou již dlouhodobě součástí statistik VaV v OECD Main Science and Technology Indicators (MSTI) vydávaných dvakrát do roka.

Metodika hodnocení aktivit v této oblasti podléhá relativně častým změnám a doposud není ustálena. Hodnotí se počty přihlášek vynálezů a užitných vzorů vztažených na počet obyvatel nebo výzkumných pracovníků, hodnotí se i míra ochrany vynálezů v zahraničí. Hodnotí se počet přihlášek vynálezů u domácích patentových úřadů. Sledují se národní aktivity u tří světově největších patentových úřadů (patentové úřady USA, Evropy a Japonska). Některá tato sledování přitom mohou narážet na rozdíly v pojmání ochrany průmyslových práv, rozdíly legislativní a metodické, kupříkladu, přes všechny snahy harmonizační, právě mezi USA, Evropou a Japonskem. Někdy se hodnotí jen počty patentů z oblasti pokročilých technologií, kde je větší jistota, že jde o výsledky VaV. Neustálenost metodik hodnocení přihlašovací aktivit je způsobena též změnami v názorech na to, co je a není patentovatelné. Mění se náhled na patentovatelnost počítačových programů jako takových, obchodních metod, biotechnologií, včetně respektování tzv. tradičních znalostí apod.

Na hodnocení budou mít vliv i připravované významné změny v Evropě. Po řadě let průtahů a odkladů je po jarním zasedání Evropské rady v roce 2003 v Řecku pravděpodobné, že bude zaveden patent Společenství, tj. jednotný patent, který bude nejen centrálně udělován, jak je tomu dnes u evropského patentu, ale bude mít platnost ve všech členských zemích EU.

V předkládané analýze jsou aktivity v této oblasti hodnoceny poněkud odlišně než v analýze VaV, která byla schválena vládou v květnu 2002. V předkládané analýze je použita metodika zpráv Evropské komise o benchmarkingu politik výzkumu a inovačních politik v členských a kandidátských zemích EU. K hodnocení se předkládá pět grafů:

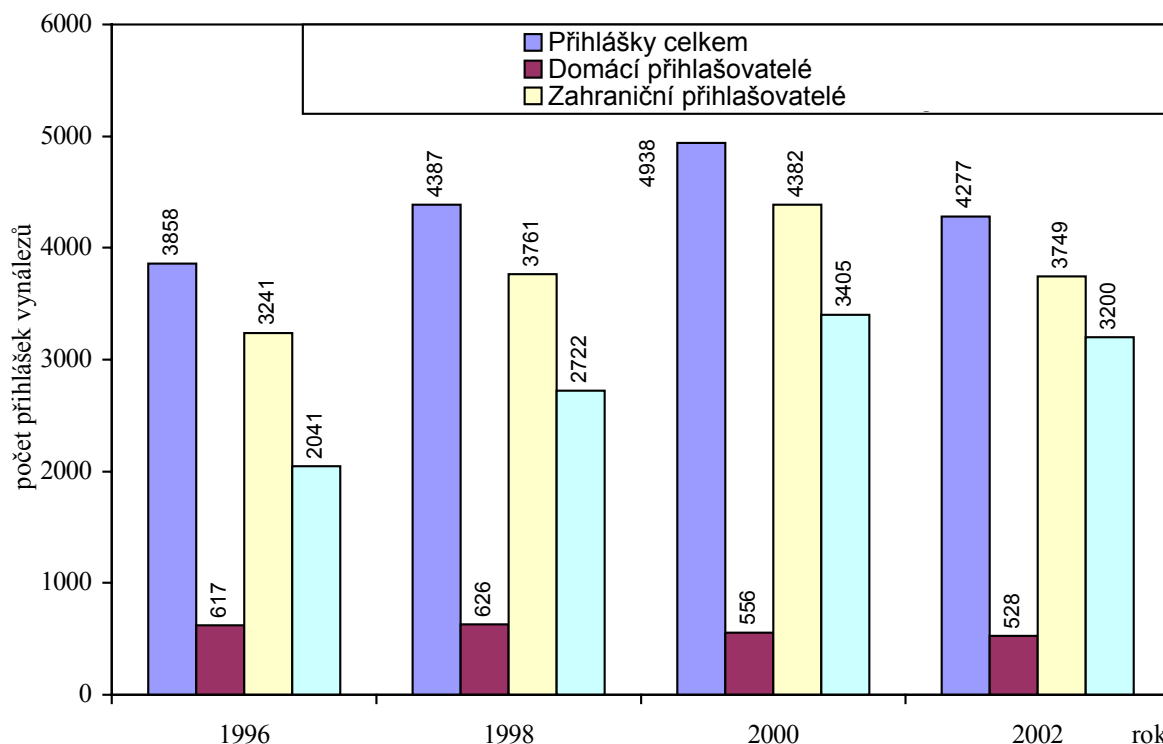
- Přihlášky vynálezů v Česku u Úřadu průmyslového vlastnictví (ÚPV), celkové počty
- Přihlášky vynálezů v Česku u ÚPV, relativní počty přihlášek vztažené na milion obyvatel
- Přihlášky patentů u Evropského patentového úřadu (EPO), počty vztažené na milion obyvatel
- Udělené patenty u EPO, počty vztažené na milion obyvatel
- Udělené patenty u Patentového úřadu USA (USPTO), počty vztažené na milion obyvatel

Metodicko institucionální poznámka k EPO

Jedním z výsledků integračních snah v Evropě bylo v roce 1973 podepsání Úmluvy o udělování evropských patentů (European Patent Convention – EPC). Na základě této Úmluvy byl jako výkonný orgán zřízen Evropský patentový úřad (European Patent Office – EPO). Evropský patentový úřad uděluje na základě jedné přihlášky a jednotného postupu tzv. evropský patent. Patent má účinky pouze v členských zemích určených přihlašovatelem. Prostřednictvím evropského patentu lze dosáhnout zahraniční ochrany vynálezu jednodušším a lacinějším způsobem. Jde přitom o ochranu udělenou renomovanou institucí, zajišťující potřebnou právní jistotu jak majiteli patentu, tak jeho konkurentům. Prostřednictvím EPO bude realizován uvažovaný systém patentu Společenství.

Česko se stalo členským státem Úmluvy o udělování evropských patentů v červenci 2002. V současné době má Úmluva 27 členů.

E.1 Přihlášky vynálezů v Česku u ÚPV



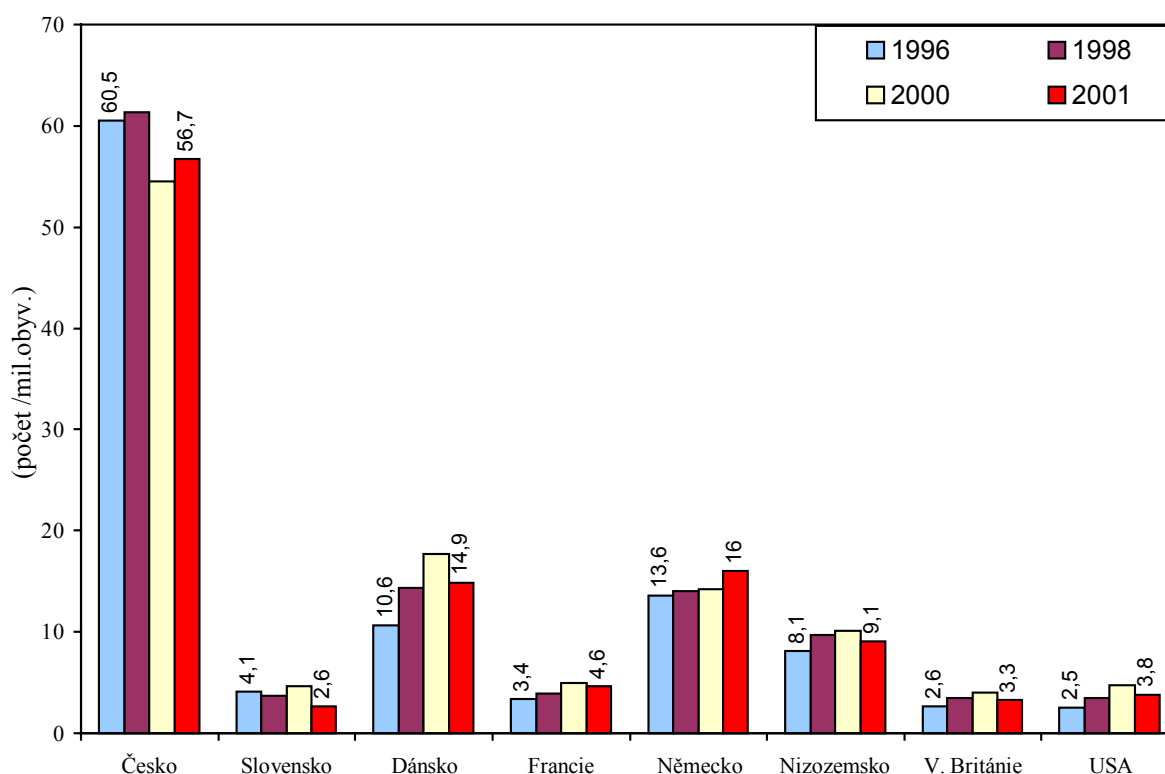
Zdroj dat: Ročenka ÚPV 2002

Pozn.: Mezinárodní přihlášky PCT — přihlášky vynálezů podané v zemích smlouvy PCT (Patent Cooperation Treaty), ve kterých bylo Česko zařazeno přihlašovatelem mezi státy, ve kterých chce získat patentovou ochranu.

Komentář:

- (1) Graf uvádí celkové počty přihlášek podaných u Úřadu průmyslového vlastnictví (ÚPV) ČR a v rozdělení na přihlášky domácích a zahraničních přihlašovatelů. Čtvrtý sloupec u každého z hodnocených roků uvádí, kolik z počtů zahraničních přihlášek podaných cestou smlouvy PCT (Patent Cooperation Treaty) vstoupilo do národní fáze řízení.
- (2) Celkové počty přihlášek vynálezů u ÚPV do roku 2000 mírně narůstaly. Od roku 2001 dochází k poklesu (4 277 přihlášek v roce 2002 proti 4 938 přihláškám v roce 2000). Tento trend bude v souvislosti s přístupem ČR k EPC nadále pokračovat.
- (3) Přihlášky domácích subjektů stagnují na velmi nízkých hodnotách. V letech 2000 a 2001 dokonce počty mírně poklesly proti roků 1996 a 1998. Příčiny nízkých aktivit českých subjektů mají komplexní povahu. Jde o kombinaci nedostatku kvalitních výsledků VaV, všeobecného podcenění jejich právní ochrany včetně nedostatečného vyčleňování finančních prostředků na ochranu a nedostatku kvalifikovaných odborníků pro oblast ochrany průmyslových práv ve VaV institucích. K určitému zlepšení by mohlo dojít tím, že zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje, umožňuje zařadit náklady na ochranu průmyslových práv do uznaných nákladů projektů VaV a získat tím na ochranu příspěvek z veřejných prostředků.
- (4) Počet zahraničních přihlášek se do roku 2001 zvyšoval. Jejich podíl na celkovém počtu přihlášek vzrostl z 84 % v roce 1996 na 88 % v roce 2002. Podíl přihlášek v rámci smlouvy PCT na celkových přihláškách zahraničních subjektů vzrostl z 63 % v roce 1996 na 81 % v roce 2002. Pokles počtu přihlášek zmíněný v odst. 2 se bude zahraničních přihlášek týkat především.

E.2 Přihlášky vynálezů v Česku u ÚPV (počet/mil. obyvv.)

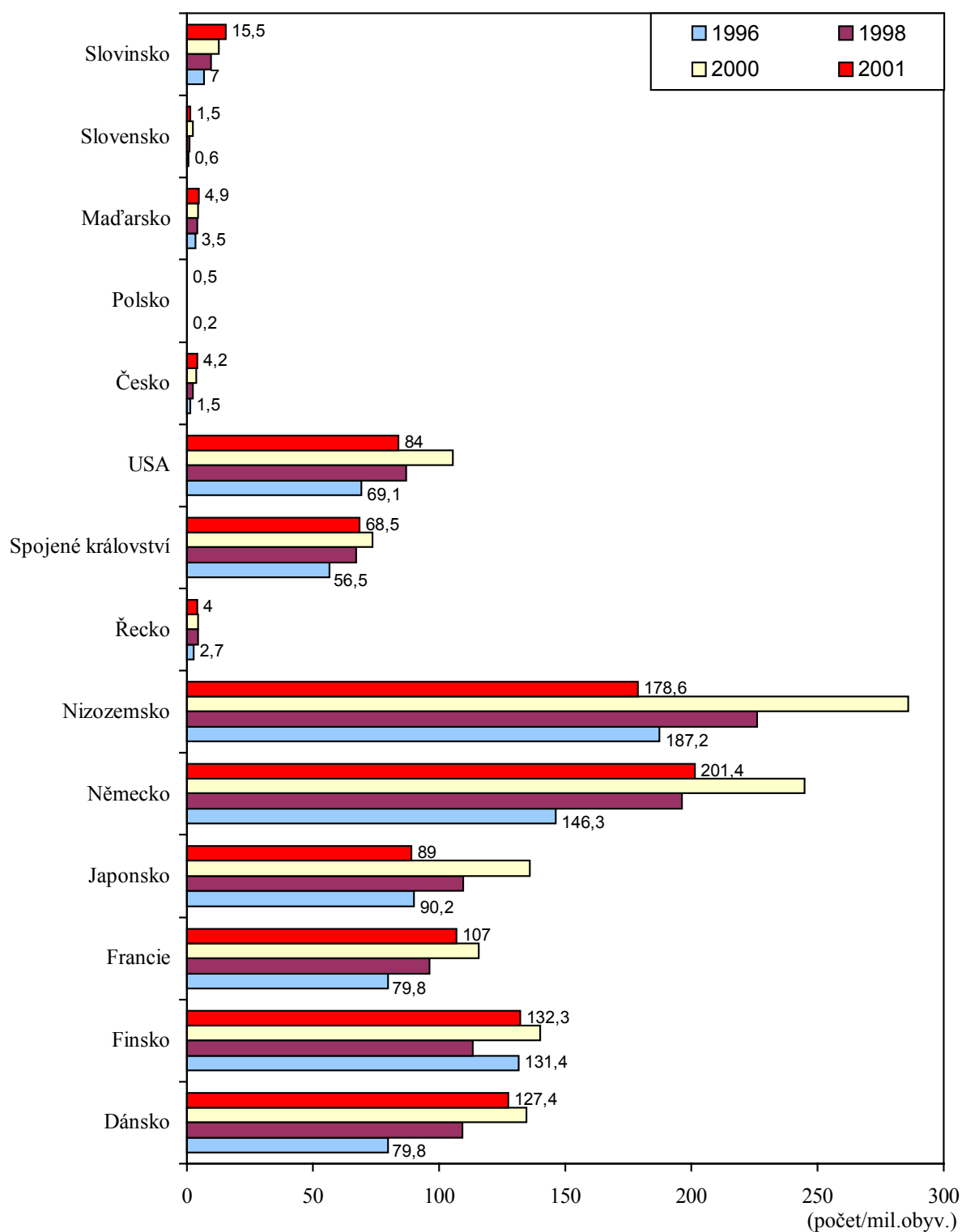


Zdroj dat: Ročenka ÚPV 2001 – celkové počty přihlášek; RVV- přepočty na mil. obyvatel.

Komentář:

- (1) V grafu jsou uvedena data o relativních počtech přihlášek vynálezů (vztažených na milion obyvatel) podaných v Česku a v sedmi zemích s nejvyššími počty přihlášek podaných u ÚPV.
- (2) Tak jako u jiných národních patentových úřadů převažují při tomto druhu srovnání i u ÚPV přihlášky domácích subjektů. U jiných národních patentových úřadů je rozdíl mezi domácími a zahraničními subjekty ještě výraznější.
- (3) Relativní počty přihlášek českých subjektů ve sledovaném období stagnují. Počty přihlášek z ostatních zemí mírně narůstaly. Více než 10 přihlášek na milion obyvatel podaných u ÚPV vykazuje Německo (16 přihlášek v roce 2001) a Dánsko (14,9 přihlášek v roce 2001).

E.3 Přihlášky patentů u EPO (počet/mil. obyv.)

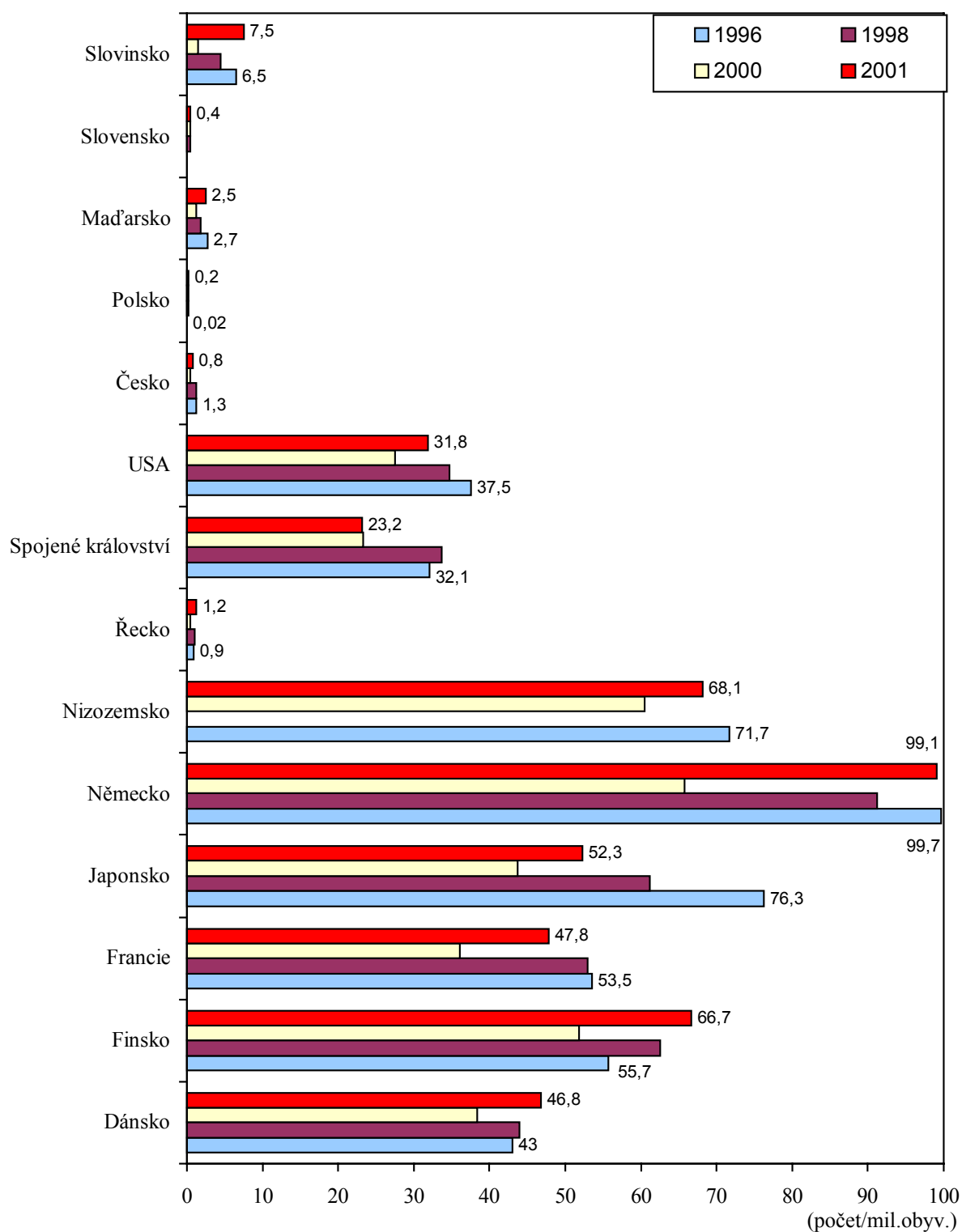


Zdroj dat: Ročenky European Patent Office, 1996 až 2001, část statistika – celkové počty přihlášek; RVV - přepočty na mil. obyvatel.

Komentář:

- (1) V grafu jsou uvedeny relativní počty přihlášek u EPO, včetně tzv. EURO-PCT (PCT přihlášky, které vstoupily do regionální fáze řízení před EPO).
- (2) Nejvyšší počty přihlášek vykazuje Německo a Nizozemsko – Nizozemsko 286,1 přihlášek/mil. obyv. v roce 2000 a Německo 244,9 přihlášek/mil. obyv. rovněž v roce 2000. Pro obě země je charakteristický dynamický nárůst počtu přihlášek, avšak s výrazným poklesem v roce 2001. Dynamický nárůst počtu přihlášek má i Finsko. Přihlášky z ostatních zemí stagnují, event. mírně narůstají na hodnoty násobně vyšší než jsou počty přihlášek z kandidátských zemí a Řecka.
- (3) Přihlášky vynálezů z Česka, a Maďarska vykazují mírný nárůst. Počty přihlášek v roce 2001 (Česko 4,2, Maďarsko 4,9) jsou jen o málo vyšší než přihlášky z Řecka (4 přihlášky/mil. obyvatel). Počet přihlášek ze Slovinska je cca trojnásobný ve srovnání s počty přihlášek z Maďarska a Česka. Počet přihlášek ze Slovenska je nejnižší ze sledovaných zemí. Jde však o počty tak nízké, že z nich nelze odvozovat směrodatné závěry.
- (4) Rozdíl počtu přihlášek z Česka a z vyspělých zemí (Nizozemsko, Německo, Finsko) je enormní. Počty přihlášek z Česka činí něco málo přes 2 % přihlášek z Nizozemska, resp. přes 3 % přihlášek z Finska. Uvedená čísla svědčí o přetrvávajícím podceňování významu konkrétních a na trhu využitelných poznatků VaV ve výzkumných organizacích v Česku a dalších kandidátských zemích a o zcela jiných obchodních strategiích podniků v Česku a kandidátských zemích v porovnání se strategiemi podniků v zemích vyspělých. Proces transformace ekonomiky je zřejmě náročnější a delší, než se předpokládalo.

E.4 Udělené patenty EPO (počet/mil. obyv.)

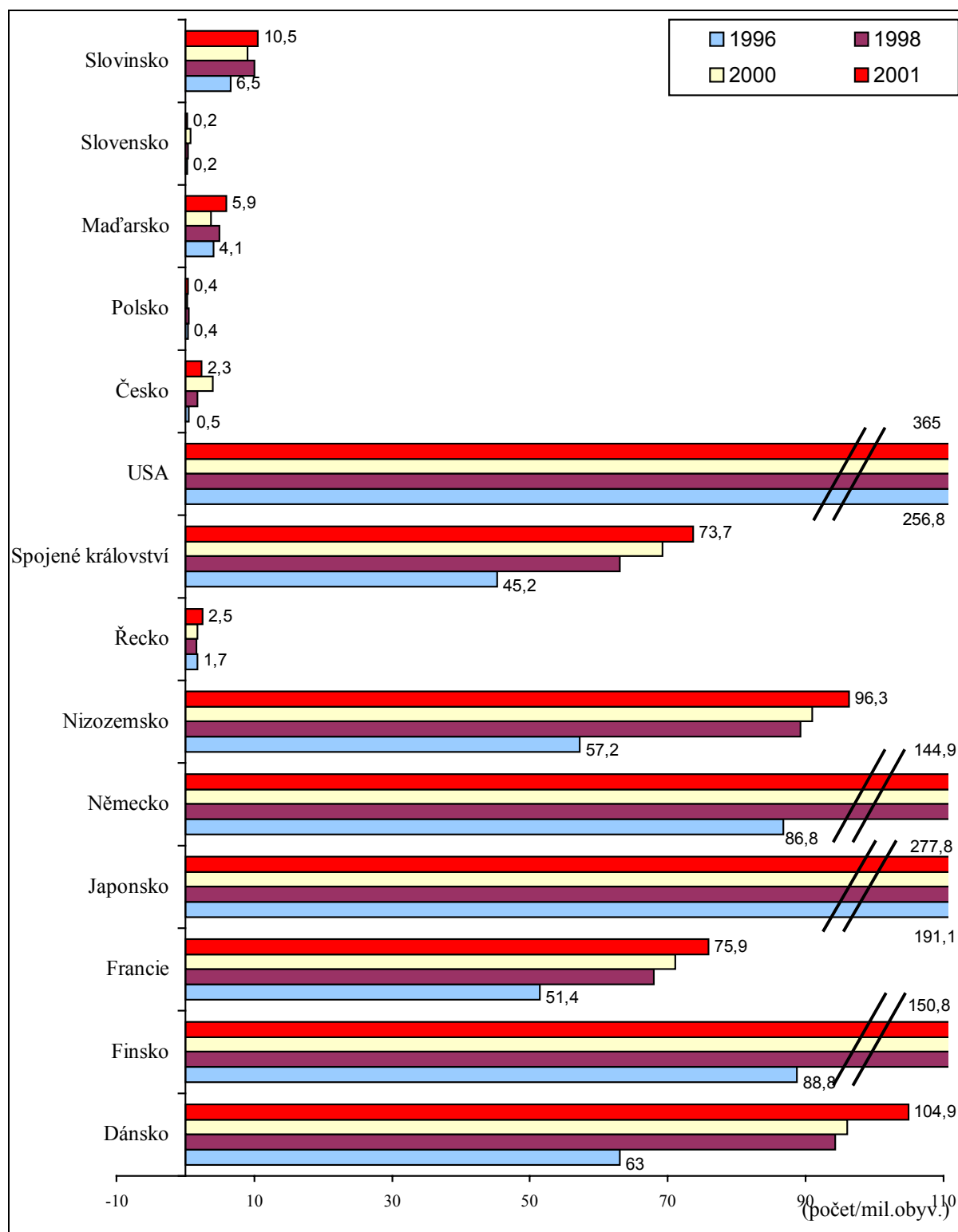


Zdroj dat: Ročenky European Patent Office, 1996 až 2001, část statistika - celkové počty přihlášek; RVV - přepočty na mil. obyvatel.

Komentář:

- (1) Počty patentů skutečně udělených EPO jsou rámcově v souladu s počty přihlášek vynálezů dle předcházejícího grafu E.3. Vyspělé země vykazují několika násobně vyšší počty udělených patentů než země kandidátské a Řecko. Výroky v bodě (4) komentáře k předcházejícímu grafu platí i pro udělené patenty.
- (2) „Úspěšnost“ přihlášek tj. podíl skutečně udělených patentů na počtu přihlášek se v průměru pohybuje kolem 50 %. Výrazně vyšší „úspěšnost“ mají přihlašovatelé z Japonska – cca 65 %. Z porovnání s předcházejícím grafem dále vyplývá, že „úspěšnost“ přihlašovatelů z Německa je vyšší než přihlašovatelů nizozemských.
- (3) Pořadí kandidátských zemí je v podstatě stejné jako u počtu přihlášek vynálezů. Slovinsko dosahuje třikrát většího počtu udělených patentů než Maďarsko a Česko. Slovensko i Polsko zaostávají. Pro malý počet případů však toto srovnání má jen omezenou vypovídací hodnotu.

E.5 Udělené patenty USPTO (počet/mil. obyv.)



Zdroj dat: Patent Counts by country and year, all Patents, all types January 1, 1997 – December 31, 2001; United States Patent and Trademark Office, červen 2003 - celkové počty přihlášek; RVV - přepočty na mil. obyvatel.

Komentář:

- (1) Relativní počty patentů udělené USPTO (United States Patent and Trademark Office) přihlašovatelům ze sledovaných zemí mají základní charakteristiku stejnou jako počty přihlášek i skutečně udělených patentů u EPO. Dominují vyspělé země. Podíl kandidátských zemí a Řecka přesahuje jen o něco málo úroveň 2 % nejvyspělejších zemí. Náskok přihlašovatelů z USA před nejlepšími zahraničními přihlašovatelemi (Japonsko, Finsko, Německo) není tak výrazný jako u jiných národních patentových úřadů.
- (2) Počty udělených patentů u většiny zemí ve sledovaném období rostou, nejrychleji u Finska a Dánska. Jestliže Dánsko zaujímalo počtem udělených patentů u EPO poslední místo ze sledovaných vyspělých zemí, tak u patentů udělených USPTO předstihlo Francii i Nizozemsko.
- (3) Rovněž situace v kandidátských zemích je mírně odlišná od patentů udělených u EPO. Počet patentů udělených USPTO uchazečům z Maďarska (5,9/mil. obyv. v roce 2001) je více než dvojnásobný než počet patentů českých přihlašovatelů (2,3/mil. obyv.). Slovinsko je opět nejlepší ze sledovaných kandidátských zemí (10,5/mil. obyv. v roce 2001). Polsko a Slovensko opět zaostávají.

